

Ценностни аспекти на педагогическото ежедневие
Value Aspects of the Pedagogical Daily Round

АКТИВИЗИРАНЕ НА ПОЗНАВАТЕЛНАТА АКТИВНОСТ НА ПЪРВОКЛАСНИЦИТЕ ЧРЕЗ ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИНТЕРАКТИВНИ ТЕХНИКИ И ТЕХНОЛОГИИ

Росица Маринова

Основно училище „Васил Левски“ – Ловеч

Резюме. Модерното обучение все повече се основава на активни методи, при които ученикът играе централна роля. Настоящата статия представя използване на техники за активно учене в класната стая – една от най-добрите стратегии за развитието на креативността на учениците.

Keywords: modern education, cognitive activity of first grade students, creativity

Стремешът на децата да опознават света се проявява от най-ранна възраст. От нас, възрастните, зависи вродената любознателност, любопитство и стремеж към открития да се съхранят и развият. Необходимо е малките ученици постоянно да се провокират, да бъдат активно въвлечени в процеса на учене. Да им се поставят мисловни задачи, които допринасят за развитието на креативността, необходима за по-бързата адаптация към съвременните динамично променящи се икономически и социални условия на живот.

„Съвременната парадигма за промяна на „Аз“-позицията на ученика в образователния процес, насочен към стимулиране на неговата активност и емоционална приобщеност към собствената дейност, както и провокирането на неговата креативност и самостоятелност изискват преосмисляне на цялостната технология за организиране на процеса на обучение“ (Василева, 2007).

Модерното обучение все повече се основава на активни методи, при които ученикът играе централна роля. Използването на техники за активно учене в класната стая се счита за една от най-добрите стратегии за развитието на креативността. Понятието „активни методи“ принадлежи на Джон Дюи. То се свързва с „активното учене“, което изисква не само възпроизвеждането на готови знания, а ученикът да участва активно в учебния процес. Едни и същи методи могат да бъдат използвани като активни или като интерактивни.

Способностите за критическо мислене, работа в екип, управление на ресурси са обект на интерес и изискване за успешна социализация. В новата ситуация за учениците е важно да виждат приложимостта на това, което учат. Налага се необходимостта от трансформиране и модернизиране на образователната система, премества се акцентът от това, което учителят преподава, върху това, какво и как учи ученикът. Така се раждат и предизвикателствата пред българското училище, свързани с процесите на активно учене, с промяна на ролите на учениците и учителите и взаимоотношенията между тях. Продуктивното взаимодействие в учебния процес предполага диалог между участниците в процеса, който превръща ученика в активен субект на учебно-възпитателния процес, а учителя – в партньор.

От педагогическото майсторство на учителя зависи да насърчи и мотивира учениците си да участват активно в учебния процес и ефективното овладяване на целите, заложили в учебните програми.

В педагогическата литература се говори както за интерактивни методи, така и за интерактивни техники. Някои автори използват понятията като синоними. Други считат, че трябва да се разграничават в зависимост от целите и времето, което отнемат.

Различните методи и техники могат да бъдат групирани в зависимост от целите, за които се използват. Известно е, че интерактивността може да се прояви на **различни равнища**: като една от страните на междуличностното общуване; в условията на екипната организация на учебната дейност; в рамките на образователни технологии, в които е налице педагогическо взаимодействие; базира се на компютърните информационни технологии.

Всички знаем колко е тежко на съвременните първокласници да се адаптират към новата си социална роля. А и пред учителя и учениците стоят нелеки задачи, от които зависи успешното обучение и приобщаване на детето към училището и ученето. Как учителят да помогне на учениците си да преминат този труден процес на адаптация и да съумее да запази вродената им любознателност, любопитство и стремеж към открития? Как малките ученици постоянно да се провокират, да бъдат активно въвлечени в процеса на учене?

Един от методите на активно учене е **проектоориентирано обучение**. Целта на даден проект (дефиниран като *задълбочено изследване на заслужаващ внимание въпрос*) е учениците да научат повече по дадена тема.

Основни характеристики на проектоориентираното обучение са:

- **практическа приложимост** – учениците са поставени в обстановка, която ги ангажира с решаването на проблеми от действителността, при което те развиват и прилагат знанията и уменията си;

- **предизвикателство** – учениците са насърчавани да решават проблеми; те изследват, преценяват, интерпретират и синтезират информацията;

- **мотивация** – повишава вроденото желание на учениците да учат, способността им да вършат значима работа и нуждата да бъдат оценени;
- **интердисциплинарност** – учениците използват информация от различни области, за да решат проблем;
- **автентичност** – учениците са ангажирани в процеса на изучаване на информация по начин, близък до начина, по който възрастните учат и демонстрират знанията си;
- **сътрудничество** – подходът се основава на сътрудничество между самите ученици, между учениците и учителите им и даже с обществото като цяло;
- **развлекателност** – учениците харесват този стил на учене (Сендова, Стефанова, 2007).

Използването на тази технология поставя редица предизвикателства пред учителя като организатор и координатор на дейностите. На първо място, трябва да е ентусиаст, да има готовност да работи много повече и да прекарва много повече време с учениците си. Освен познания в различни области се изисква сериозна теоретична и методическа подготовка по отношение на проектното обучение. Учителят трябва да умее да планира, организира и контролира изследователската дейност на децата, без да налага своето мнение и авторитет. Да съумява да мотивира учениците си да изпълняват съвместно планираните дейности, тъй като често при първата трудност децата са готови да се откажат. Да консултира, без да дава готови знания или решения на даден проблем.

Работата по проект е доста сложна дейност и за учениците. Необходимо е те поетапно да се подготвят. Започва се с малки, краткосрочни проекти, които предполагат успеха на всички ученици, като им се предоставят равни възможности за изява. През учебната 2012 - 2013 г. година учениците от I клас на ОУ „Христо Ботев“ работиха по няколко краткосрочни проекта: „Моето любимо животно“, „Моята любима приказка“, „Моят град“ и „Какъв ще стана?“. Резултатите от дейността на децата са събрани в книжки.

Използвайки елементарните компютърни умения на първокласниците, се разработиха и два проекта с интегриране на технологиите: „Търсачи на думи“ и „Къде е пролетта?“. За проекта „Търсачи на думи“ с помощта на компютърни програми всяко дете изготви анимация със своята буква.

За проекта „Къде е пролетта?“ , осъществен в часа по роден край, в двора на училището децата търсят „доказателства“, че пролетта вече е дошла. След което с помощта на Photo story 3 е направен кратък филм. По този начин учениците съвсем не принудено и доста емоционално обогатяват знанията си за промените в околната среда през сезоните.

Работата по проект допринася за повишаване на активността на малките ученици. По развлекателен и интересен начин се усвояват необходимите зна-

ния, умения и отношения, предвидени в учебната програма. Много полезно и необходимо е онова знание, до което ученикът е достигнал в процес на търсене, но в тази дейност не е бил сам и е имал възможност за пълноценно общуване. Децата се научават да работят заедно, да си сътрудничат, което подпомага формирането на добри междуличностни и приятелски отношения.

Постепенно децата усвояват модела, който се следва при работата по проект:

- избор на тема;
- план за изпълнение на проекта;
- определяне на екипите;
- събиране на информация и работни материали;
- анализ на събраната информация и изпълнение;
- представяне на резултатите под различни форми.

Работата по проект би могла да бъде още по-интересна и ефективна, ако се включат деца и от други училища, като се използват възможностите на съвременните информационни и комуникационни технологии.

През последните години все повече се говори за прилагането на иновационни методи и технологии. Иновацията е целенасочена, планирана и контролирана промяна. Чрез педагогическата иновация се решават организационни и съдържателни проблеми на образованието в една определена образователна област. Какво може да се разглежда като иновация? Например ученето без използването на учебници в някои часове. Това може да стане чрез осъвременяване на дидактическия инструментариум и използване на информационните и комуникационните технологии, защото компютрите със стабилно темпо навлизат в българското училище. Все повече учители използват възможностите, които дават информационните технологии и електронните учебни материали, за да повишават ефективността на учебния процес, за да разнообразят учебната практика и да повишат мотивацията на учениците за активно участие в учебните часове.

Как и какво да се предложи на любознателните ученици, които хващат мишката от ранна детска възраст, с цел провокиране на умствената дейност и творческата изява? Какъв вид материали за преподаване и учене в електронен вариант да се използват, за да се постигнат стандартите от ДООИ?

Вече има създадени електронни учебници, които подпомагат работата на учителите. Но електронните дидактични материали доста често се създават от учителя съобразно целите на урока и отчитайки възрастовите и индивидуалните особености на учениците и класа. Трудността на упражненията в електронна среда е съобразена и с нивото на компютърните умения на малките ученици. Не бива да се изпада в крайност и да се смята, че във всеки час по всеки предмет трябва да използваме презентации, и то като кино. По този начин отново се измества насочеността на педагогическото взаимодействие, ученикът отново е обект, а не активен участник в учебния процес. Продуктивното взаимодействие

предполага диалог между участниците в процеса, който превръща ученика в активен субект на учебно-възпитателния процес, а учителя – в партньор.

В обучението на първокласниците могат да се използват интерактивни презентации. Децата не са само зрители, а активни участници, защото в тях са включени различни видове упражнения, които се изпълняват индивидуално или групово. Има възможност за отчитане на верни и грешни отговори, което осигурява обратна връзка относно степента на усвоеност на знанията. Използват се и възможностите, които предлагат компютърните зали в училище. Във всеки момент работата на учениците се следи, може да се окаже помощ или да се изпратят допълнителни материали до ученическите компютри, да се съберат и оценят вече попълнените материали. По този начин часът протича нестандартно, не са нужни учебници и тетрадки, като това не пречи на ефективността на учебната работа. Напротив, часовете протичат емоционално и непринудено, с активното участие на всички първокласници.

Едно от големите предизвикателства за всеки учител е да успее да задържи вниманието на учениците в своите часове. Съвременните интерактивни методи за обучение дават възможност това да се постигне лесно. Според специалисти използването на интерактивна дъска ангажира по-активно учениците в учебния процес и води до по-пълноценно усвояване на преподавания материал. Интерактивната дъска предлага разнообразни възможности за използване на софтуера, инсталиран на компютъра – презентации, текстови документи, мултимедийни дискове, интернет, видео, звук и др. Тя улеснява подбора на средства за индивидуален подход към всеки ученик с помощта на интерактивни игри. Интерактивната дъска не предоставя магически решения и сама по себе си не прави уроците интересни и интерактивни. Всичко зависи от подготовката, идеите и желанието на учителя. Не е необходимо да се ползва във всеки урок и не е добре да се прекалява с нейната употреба.

Чрез проведена с първокласниците анкета се установи, че:

1. 100 % от учениците от класа харесват да ходят на училище, изброявайки причини като:

- има интересни часове;
- обичам да уча;
- помагат ми да съм добър ученик;
- учим се и се забавляваме;
- работим с компютър;
- имам нови приятели.

2. 97 % от първокласниците предпочитат да работят по групи.

3. 91 % харесват работата по проект, като най-много им допада:

- че се забавляват;
- че научават нови неща;
- проектът за животните;
- когато са откривали пролетните неща.

Заклучение

Чрез използването на интерактивни техники и технологии познавателната активност на учениците се активизира, ограничава се пасивността и на най-неуверените деца. Увеличават се шансовете за свободно личностно развитие и изграждане на социалнозначими личностни качества. Повишава се културата на общуване. От обект на въздействие детето израства в субект на педагогическото взаимодействие. Променя се позицията на учителя. Той е добронамерен консултант, който организира, стимулира и подпомага познавателната дейност на малкия ученик. Не изисква единствено репродуциране на поднесената информация, а осигурява възможност за свободна, пълноценна и многостранна изява на детето. Всичко това превръща училището в място за натрупване на ярки и силни преживявания, в място за самопознание, в което детето започва да разбира добре своите достойнства и своите слабости. Чувството на успех засилва желанието на детето за изява, развиват се творческите му способности. Малкият ученик се чувства значим, знаещ и можещ.

ЛИТЕРАТУРА

- Василева, Е. (2007). *Детето в началното училище*. София.
Гюрова, В. и др. (2006). *Интерактивността в учебния процес (или за рибаря, рибките и риболова)*. София.
Сендова, Е., Стефанова, Е. и др. (2007). *Методическо ръководство за надграждане на умения с ИКТ*. София.
Цветанска, С. (2006). *Предизвикателства в педагогическото общуване*. София.

ACTIVATION OF THE COGNITIVE ACTIVITY OF FIRST GRADE STUDENTS THROUGH THE USE OF INTERACTIVE TECHNIQUES AND TECHNOLOGIES

Abstract. The modern education is relying more and more on interactive methods, in which the child is playing a main role. This article presents the usage of interactive methods in the classroom – it is considered to be one of the best ways for the children, so that they can develop their creativity.

Rositsa Marinova
Head teacher

✉ Vasil Levski School
Lovech

E-mail: r_marinova@abv.bg